

2060

SOSKITE DNIK

Leto 1. Štev. 1.

Gorica, sobota 7. julija 1945

Cena L. 2.—

Ob prvi številki

Star običaj je, da se list s svojo prvo številko predstavi občinstvu, kateremu in za katerega piše, da pove ljudem, o čem bo pisal in kak je njegov namen.

V Gorici je skoraj v vseh časih izhajal slovenski list. Njegova vsebina je bila različna: večkrat so ga izdajali in pisali ljudje za tuj denar - za judževne groše - in z besedo skušali preslepiti zdravi čut našega slovenskega človeka. Naš namen je pošten. To bodo ljudje razbrali že iz teh prvih strani, ki jih danes dajemo na svetlo.

Naš človek v Gorici, v Brdih, v soški dolini, na Vipavski in na Krasu potrebuje danes močnejše kot kdaj prej bodritelne in smeje besede, ki naj mu pomagajo, da v teh prav za prav težkih časih ve in zna najti pravi odnos do vseh dokodkov, ki se godijo okrog njega. Kot prvo nalogo smo si zastavili pomagati našemu preprostem slovenskemu človeku - kmetu, delavcu in delavnemu inteligentu - v njegovem kulturnem udejstvovanju, do katerega dolga leta pod fašističnim terorjem ni imel svobodne poti. Vemo, da so naši ljudje vedno radi čitali, pa naj si bodo to knjige ali časopisi. Vedno so si skušali razširiti obzorje in razbistri duha. Zato bo naš list prinašal članke, ki bodo namenjeni kulturni vzgoji našega preprostega človeka: seznanjali ga bodo z dogodki v svetu, kajti tudi ti so danes tesno povezani z usodo tega ozemlja, na katerem živimo, in kateri so njegovi dolgi in kratki. smo že toliko pretrpeli. Iz vsega sveta bomo objavljali podatke, kako se bori mali človek za svoj razvoj in dvig, za svoje pravice, kaj dosega v svojem boju in kaj je že s svojo pridnostjo ustvaril dobrega zase in za vse uupredno človeštvo.

Ker poznamo potrebe ljudi Slovenskega Primorja in dobro vemo, da prebivajo na tem ozemlju tako Slovenci kot Italijani, ki že dolga stoletja skupaj orajo isto zemljo, jedo isti kruh, delajo skupaj pri strojih in tovarnah in so pretrpeli neštotekrat isto pomanjkanje in preganjanje, smo mnenja, da je le v tesnem sodelovanju obeh narodov na tem ozemlju zagotovljena srečna bodočnost vsemu tukajšnjemu ljudstvu. Slovenci so mnogo pretrpeli pod fašisti. Teror, ki ga je fašizem skozi dolga leta izvajal nad našimi ljudmi presega trpljenje, ki bi ga mogel vzdržati malokateri drug narod: streljanje naših najboljših ljudi, zapiranje slovenskih šol, prepoved govoriti slovensko, prepoved uporabljati slovenski jezik v cerkvi, politično-čevanje drilnikov in imen, gospodarsko zatiranje in socialno izkoriščanje so le besede, s katerimi lahko skromno opišemo vso Golgotu slovenskega naroda pod fašizmom. Zato naše ljudstvo mrzi fašizem, zato se je naše ljudstvo s tolikšno silo proti fašizmu borilo in se še bori. Toda naši ljudje tudi dobro vedo, da vsi Italijani niso fašisti. Ramo ob rami so se slovenski partizani borili z italijanskimi garibaldinci. Italijansko prebivalstvo je pomagalo našim borcev s hrano in obvestili. Te Italijane naši ljudje cenijo, ker vedo, da so tudi oni trpeli pod Mussolinijevim in Hitlerjevim fašizmom, ker so se temu uprli in skupaj z nami izvajali svobodo. Te Italijane naši ljudje poznajo dobro, poznajo jih kot protifašiste, kot ljudi poštenega značaja, kot Italijane, ki resnično ljubijo italijanski narod in se zanj bore. S temi Italijani hoče slovensko prebivalstvo Primorja sodelovati.

Ustanovitev slovensko - italijanske protifašistične zveze

Veliko zborovanje antifašistov v Šempasu - Nov duh bratstva v Primorju.

Dne 3.7.45. so se zbrali v Šempasu predstavniki vseh poštenih, demokratičnih antifašistov, Slovencev in Italijanov iz goriškega okrožja, da si izvolijo odbor Antifašistične slovensko-italijanske zveze in njen pomožni organ: Komisijo za čiščenje fašistov.

Skoraj 300 delegatov - Italijanov in Slovencev - iz vseh krajev goriškega okrožja se je zbralo, da tukaj manifestirajo svojo voljo in odločnost, da se enkrat za vedno otresejo fašistične more, ki je skozi leta tlačila ljudsko voljo in skuša prav v današnjih dneh pod raznimi oblikami in pod raznimi krinkami zopet zlesti na površje in delovati za svoje namene.

Živahnost, vedrost toda obenem resnost tega zborovanja je pokazala, na kak način se znajo naši ljudje lotiti vsakega še tako težkega dela. Tako kakor Slovenci so tudi Italijani pokazali najboljšo voljo, da prekinemo z nezaupanjem, marveč da si odkrito sežemo v roke in nadaljujemo z delom za tista načela, za katera so najboljši slovenski in italijanski sinovi, v partizanskih in garibaldinskih vrstah dali svoja dragocena življenja.

Na tej zemlji so živeli že od zdavnaj Italijani in Slovenci. Naši dedje in očetje so skupaj obdelovali to zemljo in v njej hoteli nikoli nobenega spora med seboj. Spor so zanesli vedno tretji, vedno tisti, ki hočejo imeti od tega spora kakšno korist. Naša sveta dolžnost je, da pripravimo našim potomcem lepo življenje, lepo bodočnost in da se ne pustimo zavajati in ščuvati v spore. Slovenci in Italijani na tej zemlji moramo skupno kroititi svojo usodo, skupno razkrinkovati reakcionarne elemente, ki hočejo ribariti v kalnem, kajti le na ta način bo na tej zemlji zavladal mir in bosta oba sosednja naroda lahko živela v bratstvu, slogi in se medsebojno podpirala.

V imenu Pokrajinskega odbora ASIZ-e je spregovoril kot prvi tov. Laurenti, sekretar PO ASIZ:

„Danes ste se zbrali, zedinjeni kakor še nikoli, Slovenci in Italijani brez vsake razlike, brez vseh predsodkov, da si izvolite svoj Okrajni odbor ASIZ. Skupna, trda borba nas je združila in pobratila. Prepričala nas je, da si bomo lahko edino na po-

dlagi bratstva ustvarili boljše življenje, boljše bodočnost. Skupaj smo se borili — skupaj bomo živeli v miru!

„Mnogi so mislili, da bo konec vojne pomenil tudi konec borbe. Toda grdo so se zmotili. Reakcija ima za seboj stoletja vlade in vse prednosti, ki si jih je v tej dobi nabrala in se jih noče odreči. Za svoje sebične koristi se bori, kakor ji pač kaže potreba. Sedaj hoče rešiti fašiste in obliko fašizma, ker so pač to njeni otroci. Česa je zmožna reakcija, nam prikazuje dovolj jasno naše vsakdanje življenje.

„Da bi ji preprečili njene črne naklepe, pozivamo danes vse demokrate, vse odkrite antifašiste, naj se združijo v borbi proti ostanke fašizma in pustijo ob strani vse razlike in sebičnosti. Vzvišen cilj, za katerega se borimo, nas bo izpodbujal, da bomo premagali vse težave. Nad našo današnjo skupščino bodi duh naših padlih, ki so v hribih žrtvovali sami sebe za svar napredne demokracije.“

Našli ste pravo pot

V imenu Komunistične partije Italije je skupščino pozdravil tov. Redi, ki je med drugim dejal:

„Vaša edinstvo je element ednosti vseh svobodoljubnih narodov, je pogoj za to, se odstranijo med njimi vse razlike, je element, ki preprečuje, da bi med napredno demokratično Jugoslavijo maršala Tita in demokratično Italijo prišlo do sporov.

Vaša skupščina dokazuje, da ste trdno odločeni iztrebiti od tu fašizem v vseh njegovih koreninah. Našli ste pravo pot: edinstvo italijanskega in slovenskega ljudstva, edinstvo vseh iskrenih protifašističnih sil, vseh poštenih in iskrenih demokratov, ki nočejo več vojne med narodi.

„Nadaljujte na tej poti v duhu, ki nas je vodil do sedaj“:

„Slovenski narod je z velikimi žrtvami dal vzgled uspešne skupne borbe proti fašizmu. Sledite izkušnjam slovenskega ljudstva, da si ustvarite boljše novo življenje. S tem boste doprinesli tudi velik delež v borbi ostalega italijanskega naroda za pravo demokracijo.“

V imenu JA je pozdravil skupščino Major tov. Milan Knježević, komisar VII. divizije.

le v pravi demokraciji je možen neoviran kulturni in gospodarski razvoj vsakega naroda.

Borba za demokracijo, borba za demokratične pravice, je bila naša narodno-osvobodilna borba. Tako Italijani kot Slovenci Primorja so v teku štiriletnih borbe za svobodo pokazali takšno junaštvo in doprinesli takšne žrtve, da imajo danes golovo pred vsem svetom možnost zahtevati pravice, za katere so toliko žrtvovali in za katere so naši najboljši sinovi dali svoja predragocena življenja. Ker hoče biti naš list res ljudski, se bo za zaščito teh tako težko priborjenih pravic odločno boril, kajti le na ta način bo mogel obdržati svoj tesen stik z ljudmi, katerim misli pisati.

Posebno rad bo zato naš list objavljati poročila in članke iz vse Primorske, ki kažejo, kako varujejo ljudje svoje pravice, kako si ustvarjajo novo življenje,

Sledil je referat tov. Julija Beltrama, člana Pokrajinske Slov.-ital. Antifašistične zveze, v katerem nam je dal jasen pregled političnih dogodkov zadnjega časa, doma in v svetu. Razkrinkal je dosedanje poizkuse mednarodne reakcije razbiti napore demokratičnih sil vsega sveta pri ustvarjanju pogojev trajnega mira in konstruktivnega dela.

„Naj se nikar ne razburjajo ti fašistični priganjači“ je dejal tov. Beltram, „naj nikar ne poskušajo ganiti svet s svojimi prošnjami po usmiljenju za fašistične zločince! Milijoni žrtev zahtevajo od nas maščevanja, zahtevajo od nas pravično kazen za vse tiste, ki so krivi zločinov nad nedolžnim prebivalstvom. „Mi bomo svojo dolžnost, svojo obvezo tisočim padlim do kraja izpolnili.“

K referatu tov. Julija Beltrama je še dodal tov. Gasparini, doma iz Furlanije, sledeče:

Enotnost pod enim samim vodstvom

„Pozvani smo, da tukaj ustvarimo ne samo nov red v Primorju temveč tudi nov red v Evrcpi. Titovi partizani Slovencev in Italijani smo zmagovalci na vojaškem polju, sedaj moramo izvajati tudi politično zmago. Toda za politično zmago je potrebna enotnost pod enim samim vodstvom in na političnem polju.

„Vojna je sredstvo za vodstvo politike, vojna nima cilja sama v sebi. Politična borba ni lažja, čeprav je mnogo manj nevarna od vojaške borbe. Toda neuspehi našega političnega dela lahko uničijo uspehe naše vojaške borbe. Demokracija je v vseh deželah mlada, reakcija je pa star lisjak.

„Na udarce reakcije, na udarce železne pesti, čeprav je včasih oblečena v žamet, moramo odgovoriti s še bolj trdnimi in odločnimi udarci na političnem polju. Tovariši slovenski partizani in garibaldinci, slovenski in italijanski demokrati v civilu in uniformi: Enotnost, enotnost, in še enkrat enotnost pod enim samim vodstvom!“

Plebiscit so žrtve naših najboljših

V diskusiji, ki je sledila govorom je tov. Beltram odgovoril na vprašanje eventualnega plebiscita takole:

ki mora biti lepše, veliko lepše kot tisto, ki so ga živeli do sedaj.

Da bo pa življenje postalo res lepo, da homo imeli pravo pot v bodočnost, moramo izkoreniniti vse, kar je nezdravega na naši zemlji. Iztrebiti moramo vse tisto, kar nas je dolga leta gnetlo, pritiskalo k tlom in nam ni dalo dihati. Izkoreniniti moramo enkrat za vselej fašizem iz te zemlje. Pri tem nam bodo pomagali vsi svobodoljubni ljudje širom sveta, ki vedo za našo borbo in ki hočejo, da bo na svetu vladal mir, pravica in bratstvo med narodi. Razkrinkovali bomo fašiste, njihove prikrite pomagače, reakcionarne hujskače, črnoborizance in vse druge protiljudske elemente.

Go so naloge, ki smo si jih nadel. Potrudili se bomo, da jih vestno in dobro izpolnimo. Naši čitatelji pa naj nam stojijo ob strani tako z nasveti, kakor s prispevki.

„Če kdo govori o plebiscitu med demarkacijskimi črtami, mu jasno povemo: Plebiscit je že junaška borba Slovenskega Primorja. Plebiscit je bilo suženjstvo naroda v Slovenskem Primorju in Istri, plebiscit so žrtve in kri naših najboljših sinov iz Istre, Slovenskega Primorja in ostalih narodov Jugoslavije, ki so pomagali narodu Slovenskega Primorja, da se osvobodi. Plebiscit, to so demonstracije naših delavcev, kmetov in meščanov v Trstu in celem Slovenskem Primorju po odhodu naše vojske. Plebiscit so vse demonstracije proti fašizmu, proti kršitvi ukrepov naše narodne oblasti. Go je plebiscit in drugega plebiscita ne poznamo in nečemo.“

Na vprašanje, kako gleda na vprašanje Primorske s Trstom, je predstavnik KPI odgovoril v kratkem takole: „Naloga KPI in nas vseh je, da prepričamo italijansko manjšino na tem ozemlju in Italijane v ostali Italiji o napačnosti imperijalističnih teženj Italije in da je edini problem: enotnost med narodi, v prvi vrsti med italijanskim in slovenskim, ki mora biti rešen na pravičen način, ki bo okrepil osnove demokracije obeh narodov.“

K njegovemu odgovoru je tov. Gasparini še dodal: „Vsakdo izmed nas, ko se vrne domov, naj tudi v svojem vsakdanjem življenju in vsakem koraku dokazuje, da sta si slovenski in italijanski narod podala roke in lahko živita v miru in bratstvu.“

ASIZ in njene naloge

Vzroke ustanovitve in naloge ASIZ-e je v daljšem govoru nazarič Živa v daljšem govoru približno takole:

„Ker vsa dolgoletna krvava borba naših narodov ni bila dovolj, da bi dosegli priznanje svojih pravic, da bi nam izpolnili obljube in izjave podane v Atlantski karti, morata naša dva naroda še tesneje povezati vse svoje sile, pomnožiti skupne napore ter utrditi medsebojno zaupanje in bratstvo obeh.

Nujno je, da združimo vse te naloge v program, kateri je v glavnem je sledeč:

1) Uničiti do kraja vse ostanke fašizma; 2) za ureditev življenja v Trstu in Primorju je naše načelo: Dosledna demokracija, ki naj ji določi obliko ljudska volja sama; 3) organiziranje združnih ustanov za borbo proti črni borzi; 4) Italijansko - slovensko bratstvo je osnova, na kateri bomo sporazumno reševali vsa vprašanja in odločno pobijali razpihovanje nacionalne mržnje; 5) odločna odklonitev razkosanja tega ozemlja in odcepitve Trsta od njega; 6) ljudstvo naj si samo voli obliko svoje oblasti in svojo upravo, ter zavaruje mir in demokratični razvoj. Na tej osnovi hoče ASIZ podpirati napore zavezniške vojaške uprave; 7) Svoboda vere.

Pred volitvami je še enkrat spregovoril tov. Julij Beltram. V okrožni obor ASIZ-a so bili izvoljeni sledeči: Predsednik: Dr. Mermolja Lambert in člani odbora: Julij Beltram, Borghes Bruno, Živa Fornazarič, Kriznič Rozalija - Kiero, Lazar Fani, Agazzi Neva, Albin Dujce, Andriani Orlando, Vižintin Bogomil, Kralj Franc.

Mesto podpredsednika in 2 odb. mesti ostaneta še nezasedeni in so na razpolago delegatom drugih strank. V komisijo za čiščenje fašistov so bili izvoljeni sledeči: Predsednik Bruno Borghes, člani komisije: Milanesi, Darko Volk, Janko Kozman in prof. Mulich Emilio. Dve mesti sta še nezasedeni.

S te velike konference so bile odposlane pozdravne brzojavke PNOO v Trstu, nadalje PO slov.-ital. antifašistične zveze, maršalu Josipu Broz - Titu, preds. ital. vlade Parriju ter min. pravosodja Togliattiju.

S te velike konference, ki bo gotovo dosegla svoj odmev tudi v tujini, so se delegati razšli polni vere v bodočnost in navdušeni za delo, ki stoji pred njimi.

Na spornem ozemlju?

Velik del spornega ozemlja obsega Goriško okrožje. Po-tegnjena je bila črta čez sredo tako, da sta ostali on-stran začasne demarkacijske črte gornji del Vipavske do-line in vse hribovito ozem-lje na levem bregu Soče. Na tem ozemlju je zavzela vo-jaske oblast zavezniška voj-ska, civilno pa vršijo že ob-toječi Narodno osvobodilni odbori v sporazumu z voja-ško oblastjo. To ozemlje pra-vijo, da je sporno ozemlje.

Tu prebivajo Slovenci, ki so v večini, Furlani, Goriški Italijani, na severutudi avstrijski Nemci. Od nekdaj so tu živeli vsi ti ljudje po svoji narodnosti različni, trgovali medseboj ter živeli mirno ži-vljenje. Med njimi ni bilo sovraštva, četudi so se razli-kovali po narodnosti, skušali so se razumeti in sporazumeti, učili so se jezika sosednega naroda. Še danes so sledovi tega razumevanja, posebno pri starejših. Ljudje tega teri-torja, četudi različni po naro-dnosti vedo, da živijo na svoji rodni zemlji, vedo, da je ta zemlja njihov skupni dom. Za-to niso gojili sovraštva do ljudi, ki so sicer po narodno-sti tuji, po bivališču pa do-mači.

To razmerje je vladalo dol-ga leta, vse dokler se ni do-bil tretji, ki ni imel interesa podpirati in gojiti obstoječega stanja. Začelo se je načrtno hujskanje naroda proti naru-du, buditi so začeli že davno pokopana šovinistična nag-njenja, začela se je načrtna vzgoja takozvane rasne teo-rije. To beležimo s pojavom fašizma v teh krajih že v pr-vih letih po vojni. 25 let do-slednega in načrtno izvoja-nega položnega programa, ki je ena sama gonja proti drugemu, tu živčemu delu naroda, je ščuvanje Italijanov proti Slovincem v težnji zbr-sati zadnjo sled slovenstva. Naravno je, da se vsi demo-kraški elementi obsojali ta-ko postopanje raznarodova-nja in ščuvanja ter gojenja sovraštva med slovenskim in italijanskim življenjem.

Nasilje rodi odpor. Klasi-čen primer smo doživeli prav na tem ozemlju, kjer je bilo nasilje po svoji silovitosti edinstveno. V trenutku ko bi zločinec potreboval največje opore in pomoči, je dobil ra-vno nasprotno: enoten upor vsega zatiranega in zaslužne-nega prebivalstva. Začela se je borba za uničenje nasilj-stva, borba za enakopravnost narodov, za svobodo. Pa ne samo tisti del, proti kateremu se je izvajal najhujši pri-tisk, ampak tudi tisti del, v imenu katerega je ta pritisk izvajal, se je uprl nasilniku, zagrabil za orožje in ga obr-nili proti njemu. Srečala sta se tako v hribih slovenski in italijanski partizan. Do več-raj so ju ščuvali drugega proti drugemu. Toda v gorah se skupno borita, se veselita in skupno delita dobre in slabe čase.

Junaška borba v hribih je zaslovela daleč na okrog in pri tem uživala veliko moral-no in materialno podporo slo-venskega in italijanskega pre-bivalstva. Znanje so simpatije Furlanov do borcev IX. Kor-pusa. Široke ljudske množice obeh narodnosti so podpirale Junaško borbo partizanov in Garibaldincev z vsemi sred-stvi. Zbirale so denar, zbi-rale hrano. Znatne pošiljke blaga, ki so jih pošiljali Fur-lani preko osvobodjenega in delno kontroliranega ozemlja so znane. Na teh pošiljkah ni bilo nikdar napisano: „Gari-

baldinskim edinicam“. Prebi-valstvo furlanske nižine ni razlikovalo slovenskih in ita-lijanskih partizanov. Poznali so borce IX. Korpusa in čuti-li so dolžnost pomagati juna-škim partizanom, glasnikom borbe proti fašizmu, pomaga-ti borcem, ki se bore za svo-bodo. Na drugi strani so gari-baldinske edinice uživale vsa pomoč in podporo od hudo prizadetega in do skrajnosti izčrpanega našega prebiva-lstva. Bratstvo, ki si je sko-valo v hribih je imelo svoje posledice tudi na terenu.

Če sežemo globlje, vidimo, da je bila težnja, po ustvari-tvi dobrih sosedskih odnosov med sosednjima narodom že prej in da se je do danes ohranila pri vseh starejših demokratih, ki so nekdaj bili na vodilnih mestih. Takratni poborniki zblizanja in brat-skega sodelovanja med slo-venskim in italijanskim ži-vljenjem so ohranili svojo zami-sel in prepričanje ves čas fašističnega terorja in stra-hovlade. Ti so danes, poleg nove generacije, ki je šla skozi ogenj borbe prvi zago-vorniki zblizanja in ustva-rjanja bratstva med tukaj-šnjim prebivalstvom. Oni to zamilsel hranijo pred razdi-rači in sodelujejo v vseh or-ganizacijah, ki imajo za cilj tesno sodelovanje, medse-bojno spoznavanje in ustva-rjanje bratstva.

Izven tega poštenega in is-krenega dela glasnikov brat-stva, ostaja še vedno gotova skupina ljudi, ki imajo ču-dne pojme o sodelovanju in bratstvu. Ko govorimo o is-krenem sodelovanju s težnjo po ustvarjanju bratstva, se moramo najprvo otresti takih pojmov, ki težijo po uveljav-ljanju osebnih ambicij, ekre-ka po katerihkoli nagnjenjih, ki dišijo po omenjenih, ki so bolj v osebno korist kakor v splošno korist tukajšnjega prebivalstva.

Iskrenega sodelovanja si želijo vsi resnični antifašisti Slovenci in Italijani v zavesti, da je to edina pravilna pot, ki je višja od ozihi osebnih koristi, katere cilj ni zado-stitev osebnih ambicij tem-več ugoditev potrebam ši-rokih plasti vsega ljudstva na tem ozemlju, ker je naše ljud-stvo po mori fašističnega za-tiranja, ki je prineslo toliko umetnega sovraštva, po trdih preizkušnjah krvave vojne to zaslužio in ker se teh svojih pravic zadeva in jih zahteva.

Vsakdo, ki je iskren anti-fašist, ki si ne lasti tega ime-na samo zato, ker je to da-nes moderno in koristno, bo to priznal in pridružil svoje sile naporom slovensko - italijanske antifašistične zve-ze ter pomagal pri odprav-ljanju posledic in ostankov fašizma, pomagal pri obnav-ljanju starega razumevanja in ustvarjanju bratstva na novi podlagi resnične ena-kopravnosti in prave demo-kracije med narodi, ki biva-jo na našem ozemlju. Za vse ki imajo ta cilj pred seboj, je spornost tega ozemlja samo problem, ki ga je ustvaril faš-izem in ki mora s fašizmom izginiti. Da pa fašizem s svo-ji koreninami, semenom in gnili ostanki vred izginil, nam jamči odločna volja zdra-vih sil slovenskega in italijan-skega ljudstva, jamči nam to vztrajno delo vseh sloven-skih in italijanskih antifaš-istov. Kdor ostaja danes ob strani teh skupnih naporov, nima ne resne ne iskrene že-lje po odpravi fašizma in je s tem, da vstraja na načelih, ki jih je ustvaril fašizem, opra-reakcionarnim silam ki nočejo, da bi fašizem zginit s sveta. S tem se sa-mi izločajo iz vrst antifašis-tov, iz vrst poštenih ljudi in iz skupnosti lastnega na-roda, ki je upravljen ob so-delovanju in v bratstvu z na-rodom, s katerim živi na skup-nem ozemlju, odpraviti faši-zem in vse njegove sadove.

J. B.

Pregled svetovnih dogodkov

Zaključek konference v San Franciscu — Nova poljska vlada narodne enotnosti — Podkarpatska Rusija združena z Ukrajino

Dogodki zadnjega tedna so v marsičem razbistrili splošno med-narodno situacijo. Z zaključkom vojnega viharja v Evropi je na-stopil čas urejevanja notranjih in mednarodnih odnošajev posamez-nih evropskih držav. Vsi narodi kažejo željo, da se čim prej izkopi-ljejo iz neurejenosti razmer, ki jih je prinesla vojna. Povsod se o-paža volja po hitri obnovi, po ureditvi teritorialnih in gospodar-skih vprašanj in skupnem sodelo-vanju vseh zavezniških sil. Pose-ben povdarek nosi ustanova listina Združenih narodov, ki je bila spre-jeta v San Franciscu, izvršitev do-govora Krimskje konference o ure-ditvi poljskega vprašanja in ide-alna rešitev vprašanja Podkar-patske Rusije. Druga pereča v-prašanja pa bodo verjetno našla najenostavnejši način za rešitev na sestanku predsednika Trumana, generalisima Stalina in premierja Churchilla, ki se bo po doseda-njih napovedih vršil v kratkem.

Zaključek konference v San Franciscu

Zastopniki 50 narodov so so-glasno sprejeli ustavno listino Združenih narodov — nove med-narodne organizacije, katere glavni namen je, da očuva svetovni mir. Vsi narodi so uvideli in spoznali, da je v njihovo korist, če se organizacija Združenih narodov zgradi na tesni medsebojni pove-zanosti petih velesil: Združenih držav Amerike, Sovjetske zveze,

Velike Britanije, Francije in Kitaj-ske. Teh pet velesil združuje v svojih državnih organizacijah več kot polovico vsega prebivalstva sveta in ima v svojih rokah štiri petine vsega naravnega bogastva naše zemlje.

Zastopniki vseh narodov pola-gajo veliko važnost ne samo na besedilo ustanovne listine, temveč tudi na tolmačenje petih velikih sil glede njihovega obnašanja v različnih okoliščinah. Veliko za-doščenje je povzročil soglasen sprejem izjave, da so Francovi Španiji za vedno zaprta vrata v organizacijo Združenih narodov. Zastopstva vseh narodov so z ve-likim odobravanjem sprejela to izjavo o Francu, samo delegacija Argentine je dajala videz, da ji ta odstranitev fašistične Španije iz kroga demokratičnih narodov ni posebno všeč. Pokazalo se je, kako pravilno stališče so zasto-pale Sovjetska zveza, Jugoslavija, ČSR in Grčija, ko so glasovale proti temu, da se Argentino, v kateri vlada protifašistični režim, ne prepusti na konferenco v San Franciscu.

Listino, ki so jo sprejeli na kon-ferenci v San Franciscu, preve-da duh spoštovanja do suverenih pra-vic vseh narodov. Istočasno, ko predvideva skupno akcijo v svrhu vzdrževanja miru, pa upošteva tudi posebne pokrajinske interese posameznih dežel. Listina Zdru-ženih narodov ustanavlja tudi ši-rok okvir za bodoče socialno in

gospodarsko sodelovanje med na-rodi. Posebno pozornost posveča organizaciji pomoči ljudstvom od-visnih dežel tako, da bodo tudi ti narodi lahko kmalu postali go-spodarji svoje usode nasvoji zemlji.

Pomemben je govor, ki ga je ob zaključku spregovoril prezi-dent Truman, ki je med drugim dejal: „Milijoni sedaj mrtvih bi bili živi, če bi bil svet izdelal novo var-nostno listino nekaj let prej — in predvsem, če bi jo hoteli uporabi-ljati. Če bomo v bodoče oklevali v svoji volji, da jo uporabimo, bodo milijoni, ki sedaj živijo, za-gotovo pomrli...“ Važno so tudi njegove besede, ko govori o fašiz-mu: „Ves fašizem ni umrl z Mus-solinijem. Hitlerja je konec, toda kali, ki jih je posejal njegov ne-urejeni razum, so se čvrsto ugne-zdile v mnogih fanatičnih možga-nih...“ Zmaga na bojnem polju je bila bistvena, toda ne zadostuje. Sile reakcije in tirani po celem svetu bodo skušali onemogočiti združenim narodom, da ostanejo združeni. Njihov načrt je bil in ostane — da razdvajajo in osvajajo. Še vedno skušajo doseči, da bi en zaveznik sumničil drugega, da bi ga sovražil in zapustil.“

Nova poljska vlada

Dolgo časa je bilo poljsko vprašanje eno najvažnejših vprašanj, ki so nastala po porazu Hitlerjeve Nemčije. Ze prej je bila Poljska kamen spotike in od-skočna deska za vse reakcionar-ne intrige pa naj so prihajale iz Londona, Vatikana ali od kje drugje. Na Poljski so reakcio-narni elementi gradili vsa svoja upanja, da se bo razbil trdni za-vezniški blok. Danes je to vprašanje rešeno v skladu z določba-mi Krimskje konference in v in-teresu poljskega ljudstva. Poljski narod hoče enkrat za vedno pre-nehati z osovraženim protiljud-skim in fašističnim režimom Pil-sudskega. Sporazum med demo-krašičnimi silami na Poljskem je postal možen, čim so javni de-lavci v Poljski in nekateri demo-kraški vojaški in civilni uradniki za-umeli in spoznali, da povratak v preteklost ni več možen.

Tako je bilo možno, da so se v Moskvi na konferenci zbrali poleg zastopnikov začasne vlade v Varšavi z Osupko — Moravskim Boleslawom Bierutom na čelu, še Wladyslov Kiernik, ki je pri-šel namesto starega demokrati-čnega voditelja Witosza, in še štiri politiki iz Poljske, kakor tudi bivši predsednik poljske vlade iz Londona Stanislaw Mi-kolajczyk, Jan Stanczyk in Kole-ziej, ki so prišli z Londona. Ti demokratični poljski voditelji so v razgovorih, katerim so pris-tostvovali še ljudski komisar za zunanje zadeve ZSSR Molotov, britanski veleposlanik v Moskvi Sir Archibald Clark Kerr in ve-leposlanik ZDA v Moskvi Har-riman, ki so bili na Krimski kon-ferenci določeni, da uredijo vprašanje poljske vlade. Na tej kon-ferenci je bil dosežen sporazum, nakar je bila v Varšavi sestav-ljena enotna poljska vlada, katere predsednik je postal Osupka-Mo-ravski, podpredsednik pa Miko-lajczyk.

S tem ima Poljska svojo eno-tno vlado in bo lahko začela z delom za obnovu svoje države, ki je toliko pretrpela v sedanjih vojni, v bratskem sodelovanju s svojo veliko sosedo Sovjetsko Zvezo.

Podkarpatska Rusija v Sovjetski Ukrajini

29. junija sta v Moskvi podpi-sala ljudski komisar za zunanje zadeve ZSSR Molotov in pre-dsednik čehoslovaške vlade Fier-linger, vsak v imenu svoje vlade, pogodbo, s katero se Podkarpat-ska Rusija, ki je po mirovni po-godbi v Saint Germainu pripadla v sklop ČSR, z matično ukrajinsko republiko.

Preko tisoč let, se je majhno, a zvesto, junaško in svobodoljub-no ljudstvo Podkarpatske Rusije ali Zakarpatske Ukrajine, kakor se sedaj imenuje, uporno borilo proti Nemcem in Madžarom za

svojo narodno samostojnost, za svoj jezik, za združitev s krvnimi brati na drugi strani Karpatov. Sedaj je uresničena davna želja tega malega ljudstva, povrnilo se je pod okrilje svoje domovine. To je postalo mogoče samo zato, ker je slavna Rdeča armada strla nemški imperializem, ki je bil pra-davni tlačitelj slovanskih narodov. Ta želja zakarpatskih Ukrajincev je postala izvedljiva samo zaradi medsebojnih prijateljskih odnoša-jev med Čehoslovaško in Sovjet-sko zvezo.

Ta pogodba je pokazala, na kak način lahko dve ljudstvi, ki se medsebojno razumeta, ki si želita medsebojno pomagati, lahko rešita vse spore, samo če imata pred očmi resnično željo ljudstva, in znata tolmačiti njegove potrebe.

Pred volitvami v Angliji

Že nekaj tednov razvijajo vse politične struje v Angliji veliko volilno borbo, ki naj odloči ve-čino v angleškem parlamentu in s tem tudi vodstvo angleške po-litike za daljšo dobo.

Tri stranke so glavne v tej borbi: konservativna, laburistična in liberalna. Vendar nosita vsa teža borbe predvsem konserva-tivna stranka, ki ji stoji na čelu se-danji ministrski predsednik Chur-chill in laburistična stranka, ka-tere vodja je Clement Attlee, bivši podpredsednik v Churchillovi koa-licijski vladi.

Konservativna stranka zastopa stare nazore, na katerih sloni bri-tanski imperij, nazore trgovskega imperializma.

Laburistična stranka je stranka delavcev in uradnikov. V svojem volilnem programu zastopa idejo, da je treba vsaj glavne industrijske panoge poddržati.

Kdo bo zmagal v volitvah — ali konservativci ali laburisti — je danes težko reči. Vendar ka-žejo že uspehi sedanje volilne borbe, da je znatno narasel ugled laburistične stranke in da se angleško ljudstvo zaveda, da je prišel čas, da konservativna stranka, ki že dolga leta ima v rokah britansko vladno zapusti vodstvo. Čeprav laburisti ne bi zmagali popolnoma, se bo njihova moč v parlamentu toliko povečala, da bodo tudi kot opozi-cija lahko močno vplivali na razvoj angleške politike in tako spremenili razmerje nazadnjaških in naprednih sil v Evropi.

Gorica svojemu Titu!

V svojem predkongresnem delu so se žene mesta Go-ricice obvezale, da pripravijo poseben dar svojemu maršalu tov. Titu. Na sestanku mest-nega odbora Antifašistične ženske zveze so sklenile, da podarijo svojemu vodju sliko mesta Gorice. Izdelavo te so poverile slikarju tov. Kjačiču. Kot umetnik je slikar izpol-nil svojo nalogo in upodobil pravo lice mesta Gorice s svojim starim gradom. Slika simbolično prikazuje prihod partizanov v mesto. Povsod je žela slika izredno zani-manje. V dneh, ko se je vršil kongres žena v Ljubljani, se je pred izložbenim oknom, kjer je bila slika razstavlje-na vedno gnetlo polno gle-dalcev.

To sliko bo prejel tov. Tito v znak hvaležnosti in ljube-zni goriških žena, ki so z navdušenim veseljem zbirale denar za kritje stroškov. Ta-ko bo tov. Tita že pogled na sliko spominjal na vse one, ki so mu vedno zvesti sledili v borbi za svobodo naše domovine, v borbi za osvoboditev Primorske izpod fašističnega jarma, spominjal ga bo na vse ki so mu še bolj zvesti danes.

IZ NAŠIH KRAJEV

Manifestanti pred vojnim sodiščem

Dne 2. julija se je vršila prva sodna razprava pred zavezniškim vojaškim sodiščem. Ta ni bila zoper fašiste, temveč zoper ljudi, ki so 19. junija v Gorici manifestirali in zahtevali spoštovanje narodne oblasti, ki je zrasla iz junaške borbe vsega primorskega ljudstva.

Na vprašanje sodnika ali se obtoženci čutijo krive, ker so prekršili odredbo št. 1. o prepovedi javnih manifestacij, so oni odgovorili, da se ne čutijo krive.

Trije Amerikanski vojaki so se predstavili kot priče in izjavili, da je manifestiral tistega dne pred prefekturo množica več tisočev ljudi. Ker je niso mogli razgnati ne s tanki niti z infanterijo in policijskim polkom, so zato aretirali osebe, ki stoje zdaj na zatožni klopi, to so Beltram Ivan iz Vogerskega, Sosol Jože iz Gorice, Valentinčič Franc iz Solkana in 22 letna Danila Vendramin iz Brd.

65 letni Beltram je priznal, da se je manifestacije udeležil. Ko je videl, da se vse ljudstvo odpravljalo v Gorico, se je še sam napotil. Ker je prestar, ni nosil zastave in ni šel v povorli. Na vprašanje sodnika, zakaj ni manifestiral ali se je morda na poti premislil, ko je vendar prišel v Gorico s tem namenom in je že zaradi tega zaslužil kazen, je Beltram sodnemu odboru odgovoril, da se ni premislil, pač pa je manifestiral samo s svojo prisotnostjo. „To pa ni bila demonstracija kakor, vi trdite, bila je manifestacija. Z njo smo hoteli pokazati to, kar mislimo in kar lahtevamo na podlagi Atlantske carte“, mu pojasnjuje Beltram. Vjaka ga obdoljuje, da se mu je upral ko ga je hotel aretirati in da mu je odgovorjal: „Ne grem, ti je moja dežela“.

Na vrsto je prišel Sosol Franc. Na vprašanje, kdaj in kje je zvedel, da bo manifestacija, je Sosol odgovoril, da je srečal delavce iz tovarna v povorli v ulici IX. avgusta. Šele tedaj je zvedel, da bo manifestacija. Delavci so mu dejali, da se v zadnjih dneh spet vračajo fašisti na svoja mesta in širijo svojo propagando. Zato gredo oni v mesto, da se izrazijo proti takim dejstvom. Policija je Sosol-a aretirala že preden se je pridružil manifestantom in to ob pol štirih popoldne. Amerikanski vojak pa trdi, da je Sosola aretirala na Travniku večer in da ga je Sosol nazival s fašistom. Priča, nek civilist, pa pritrjuje, da je bil

Sosol aretirán popoldne v ulici IX. avgusta od nekega ameriškega oficirja.

Valentinčič-a obsoja priča, da je nosil zastavo, da je vzpodbujal množico in vzklikal Titu. Valentinčič prizna, da je vzklikal „Smrt fašizmu“. Na vprašanje sodnika, ali more trditi, da so bili tistega dne zunaj tudi fašisti, ker je tako vzklikal, mu Valentinčič odgovori, da to lahko trdi. „Po vedenju se jih pozna. Kdor je bil včeraj fašist, samo ta zasmehuje danes porogljivo one, ki so se včeraj trpeli. Da, tudi po tem se jih pozna. Naš narod, ki je toliko trpel se še ne more smejati“. Očita se mu tudi, da je bil tedaj zelo razburjen, ko je vpil „Smrt fašizmu“. „Sem bil razburjen, ker sem videl, kaj so vse napravili fašisti, potem ko so Gorico zapustili jugoslovanski vojaki.“

Priča pravi, da so ga ljudje in tudi Valentinčič in dekle nazivali fašist. S šaljivim nasmehom vpraša sodnik pričo ali je res fašist. Vojak odgovori: Nisem fašist, sem ameriški vojak.

IZ RENČ

Zavezniška vojska želi sodelovanje z našim ljudstvom.

Prijaznemu povabilu zavezniške voj. oblasti v Renčah, ki je pozval danes KNOO in ostalo ljudstvo na plesno zabavo v veliko dvorano v Renčah, se je odzvalo precej vaščanov, zlasti nežni spol.

Ljudstvo razume, da je potrebno z zavezniški obnoviti prijateljske odnose in da ni na mestu pretrgana ostrina, ki se je že v zadnjem času marsikje pojavila, čeprav ne po krivdi ljudstva.

Med plesom so večkrat zapela naša dekleta narodne in partizanske pesmi. Nastopili pa so tudi zavezniški vojaki z nekaj pevskimi točkami.

Ples, ki je trajal do polnoči, so zaključili prireditelji s povabilom ljudstvu za prihodnjo prireditev.

IZ MILJ

Dne 25. junija je bil odprt v Miljah ob veliki udeležbi ljudstva Narodni Dom, ki nosi ime znanega miljskega protifašista Natala Kolarica. Nastopajoči govorniki so podčrtavali bratsko povezanost Slovencev in Italijanov ter budnost, da ohranimo naše priborjene de-

Za podobne stvari mora odgovarjati Danila Vendramin. V Rimski ulici jo je policija pretepla, na Travniku so ji strgali zastavo. Vojak, ki priča, pravi, da je vpila „smrt fašistom“. Danila priznava, da je vzklikala „smrt preoblečenim fašistom“, kar pa zavezniški vojaki ne smejo misliti, da je bilo namenjeno njim. Razglas št. 1 o prepovedi vsakršnih manifestacij, katerega je ona prekršila, je bil res izobešen, toda samo v angleščini in italijanščini. Sodnik pravi, da je to bilo zgrešeno, potem so dobili prevajalce in od tedaj so vsi razglasili tudi v slovenščini.

Kakor ob začetku razprave tako je še enkrat ob koncu razprave pred obsodbo obtožencev, sodnik podčrtal, da se je treba zahvaliti samo izvanredni in previdni disciplini ameriških vojakov, da ni prišlo ob tej priliki do preliti krvi. Povdarjal je, da morajo biti častniki in vojaki visoko pohvaljeni za način kako, je bila zadeva izvedena. Obtožence je obtožil na pogojnih 6 mesecev zapora, ako bodo še kdaj sodelovali pri manifestacijah. Vsak izmed obtožencev mora izplačati v desetih dneh 2.000 lir kazni.

mokratske pravice. Navzoče so bile tudi Slovenske in Italijanske odposlanke, ki so se udeležile protifašističnega kongresa v Ljubljani.

KARANTENSKA POSTAJA V TOLMINU

S pomočjo požrtvovalnega ljudstva, se je v Tolminu ustanovila karantenska postaja, ki je zavetišče našim bratom in sestram, ki so v obilni meri žrtvovali za svobodo. Bili so odpeljani v koncentracijska taborišča. Vsakega izmed teh je krvoločni nacizem presenetil sredi dela, požrtvovalnega dela za naš narod - za skupnost našega naroda. Pri vsem tem naši izmučeni bratje niso obupali. Še bolj se je v njih utrnila volja do zmage, do svobode. Zaupali so v naše borbe in pripravljeni so bili, da bo prišel dan rešenja. Pač vsak izmed nas ve, kaj pomeni internacija v Nemčiji. Vsi tisti, ki so imeli srečo, izogniti se smrti na nemških tleh, se danes vračajo med nas. Njihovi izmučeni obrazi nam pričajo vse prestano gorje. Ako jih kaj vprašajo, se jim solze v očeh zaleskajo. Oh, strašno je bilo. Pripovedujejo o nešteti žrtvah, katere so bile tako poldno umorjene. Iz tisočev Primorcev je ostal pepel, katerega danes

veter raznaša. Pregloboko je v spominu vse to našemu ljudstvu. Zato pomagajo - morda še več kakor doslej in pripravljeni so žrtvovati do zadnjega, toda kar je z našimi žrtvami priborjeno, mora ostati naše. Zato so ustanovili to zavetišče.

* * *

Pretekli teden se je vrnilo iz nemških internacijskih taborišč večje število naših internirancev, iz Gorice in okolice med njimi tudi več starejših mož. Vsi pripovedujejo o grozodejstvu, ki so ga trpeli pod nacisti. Edina njihova želja je bila, da bi mogli še enkrat videti svojo domovino in svojce. Marsikateremu se ta želja ni mogla uresničiti. Interniranci so presrečni, ker so se po dolgih letih trpljenja lahko vrnili v osvobodeno domovino.

„Spomenik zmage!“

V počastitev padlih junkov Rdeče in Jugoslovanske vojske bo postavljen še ta mesec v Murski Soboti spomenik, ki bo spominjal še pozne rodove na skupne žrtve Rdeče vojske in Slovenskih sinov za osvoboditev najvzhodnejšega predela slovenskega ozemlja - Prekmurja!

Prispevke za spomenik zbirajo vsi krajevni, mestni, okrajni in okružni NO odbori in jih nalagajo v denarne zavode za Slovenijo. Tudi mi se odzovimo!

VSI V SINDIKATE

V prejšnje fašistične sindikate so bili voditelji poslani iz Rima, postavljeni od fašistične stranke, ne pa voljeni od tukajšnjih delavcev. Razumljivo je, da so bili ti funkcionarji „dobri“ fašisti. Ob osvoboditvi naše zemlje so fašistični voditelji sindikatov zaprli svoje urade in zbežali. Oni, ki se nad delavstvom niso pregrešili, so se vrnili in prosili pri novih enotnih demokratičnih sindikatih, da bi nadaljevali z delom. Nekateri so bili znova sprejeti. Bivšim fašističnim funkcionarjem pa je delavstvo sporočilo, da na vodilnih mestih ni več prostora za njih, ker bodo novi enotni sindikati rabili zaupne ljudi in čim manjše število funkcionarjev. Prej je bilo samo za provinco Gorico 35 takih funkcionarjev v uradih, 12 pa pod orožjem (Milizia fašista), torej skupno 47 funkcionarjev.

Čim je bila Gorica osvobodjena, si je tudi svobodno delavstvo zaželelo novo sindikalno in demokratično organizacijo. Tako je nastal „enotni strokovni sindikat delavcev in nameščencev“. Urad za zaposlitev je takoj začel poslovati.

IZ KOBARIDA

Pri nas bo v kratkem pričela obratovati opekarna. V obratu pa bo samo čez poletje, ker se suši opeko na zraku in nimajo še potrebne sušilnice. Zavezniške oblasti nam gredo pri tem vsestransko na roko, tako da bomo že v bližnjih dneh pripeljali tračnice iz onkraj Soče. Svoj čas jih je okupator odpeljal v Tolmin.

Pričela se je tudi elektrifikacija livških vasi. Upamo da bo delo do jeseni končano.

Slovesen pogreb Garibaldincev v Trziču

V nedeljo 1. julija so pripeljali v Trzič 17 padlih Garibaldincev, ki so žrtvovali življenje za svobodo. Ogromna množica je spremljala te mlade junake na njihovi zadnji poti. V sprevodu je bilo mnogo rdečih zastav in italijanskih z rdečo zvezdo. Več govnikov se je poslovilo od mladih borcev.

IZ GORICE

Prehranjevalni urad v Gorici sporoča, da se je v soboto 7. t. m. delilo konzervirano meso vsem potrošnikom in sicer 100 gr na osebo.

Cena mesu je bila lir 119 za kg.

Reakcija na delu

Pred seboj imam kup časopisov. Vzemimo v roke najprej „Giornale di Sicilia“, ki se tiska v Palermu. Dasi je vse to že zastarelo, vendar se izplača, da se ozremo nanj. Tu je nagradeno toliko neresničnih vesti proti mladi demokratični Jugoslaviji, da našemu človeku kar lasje vstajajo, če bi ne vedeli, od kod in zakaj se vrši ta gonja. Mussolinijeva Italija je bila vazal Hitlerjeve Nemčije in kot takšna je vojno izgubila. Bonomi, Sforza in podobni, ki so imeli sedaj besedo, pa so ostali na isti stopnji kot prva leta po svetovni vojski. Vidi se, da jih desetletna trenja in borbe v Evropi niso nič naučila. Zagrozen šovinizem je še dalje rovaril po ministrskih sobah in se kot poplava razširil po vsem časopisju polotoka. Da bodo naši čitatelji nekaj teh cvetk čitali, jih podajamo v izvlečku:

„Na stotine duhovnikov je bilo ustreljenih. Dva Italijana, ki sta skušala priti v dotiko z zavezniško komando, sta bila ravno tako ustreljena, njihovi družini aretirani ter člani družine smatrani kot talci. Goriški nadškof Margotti, ki je bil aretirán prvi dan po prihodu jugoslovanskih čet, je končal pod krogli. Enaka uso-

da je doletela tudi ljubljanskega škofa Rožmana. Prepovedujejo se italijanske zastave, italijanski partizani se smatrajo za bandite. Nesrečno italijansko ljudstvo je izpostavljeno grozodejstvu pa od strani Jugoslovancev. Zavezniške čete, ki so bile sprejete z velikim navdušenjem pa ne morejo ničesar pomagati; gledajo s prekrizanimi rokami in pustijo, da Jugoslovani delajo po svoji volji.“ (12. maja 1945.)

„Jugoslovani so poklicali pod orožje vse moške od 15. do 60. leta. Nobeden ni izvet, tudi duhovniki ne. Ljudstvo beži v velikih skupinah preko Soče. Vršijo se sistematične aretacije vseh Italijanov. Z vsakovrstnim nasiljem je bilo pometeno lice italijanskega Trsta. Že več kot leto časa živi italijansko in slovensko prebivalstvo Istre pod terorjem. Zahteve jugoslovanskega imperijalizma gredo pa še dalje. Sedaj se ne zadovoljuje samo s Trstom in Istro, ampak zahtevajo še zapadno in zgornjo Furlanijo.“ (13. maja 1945.)

„Italijanski minister De Gasperi sa je izrazil o „terorju“ v Trstu: „Že zaradi sedanjega sistema, ki ga uporabljajo Jugoslovani z na-

menom, da si obdržijo kontrolo nad Trstom s preganjanjem in zapiranjem Italijanov, bo ostal vsak eventualni plebscit nič drugega kot burka. V Gorici je situacija še bolj napeta, vrši se mobilizacija žensk. Vsled intervencije Vatikana bosta najbrže izpuščena tržaški in ljubljanski nadškof. (15. maja 1945.)

„Prebivalstvo Trsta se brani z vsem orožjem, ki ga ima na razpolago. Ogorčeni in krvavi boji se vršijo pri Sodišču in na Gradu. Zadeva prehrane je silno kritična. Ni kruha. Očividci pričajo, da je na pokopališču sv. Ane velika soba prenapolnjena z mrlji. V predmestju Trsta leži v gnojni jami 10 mrljev. 70 Italijanov je bilo ustreljenih ob zidu vojašnice „Duchessa d'Aosta“. Titovi vojaki so dosedaj ukradli približno 12.000 ur. (16. maja 1945.)

„Tudi avstrijski nacionalizem se že pojavlja in se predlaga, da bi Avstrija zopet dobila južno Tirolsko.“

„V Trstu nadomestuje redna jugoslovanska vojska partizanske tolpe. (19. maja 1945.)

„Nasilja in aretacije se vsak dan množijo. Več kot 1000 Italijanov iz Trsta je bilo do sedaj aretiranih, obsojenih ali interniranih. Neznana je usoda teh ljudi.

Komandat mesta Trst je razglasil vojno stanje. V Reki so ti roparji ukradli 4.000 milijonov lir. Vse noči vršijo Titove tolpe igralske predstave, ter pokradejo, kar jim pride pod roko. (24. maja 1945.)

V Trstu je bil sestavljen avstrijski osvobodilni odbor. (25. maja 1945.)

Na stotine aretirancev je bilo že izpuščenih. Ni nobenega dokaza, da bi Jugoslovani ustrelili kakšnega človeka. Zdi se, da niso do sedaj ustrelili niti ene osebe. 27. maja 1945.-)

„Tržaško prebivalstvo se vsak dan bolj boji, da bi prišlo do nevarnih incidentov med Jugoslovani in zavezniški. To bi pomenilo uničenje Trsta, kajti Jugoslovanski partizani (kje pa je redna jugosl. vojska, o kateri so govorili pred par dnevi? Opomba ured.) so se zelo dobro utrili in so pripravljani na odprt boj. Kljub temu jih pa bodo Zavezniški lahko odgnali, če se jim bo zdelo potrebno. 18. t. m. je odšlo proti Š. Petru več prenapolnjenih vagonov z Italijani, ki so imeli vsi roke zvezane na hrbtu.“ (29. maja 1945.)

Brez dvoma, da se je v tem tonu še nadalje pisalo. In ne samo „Giornale di Sicilia“ ampak tudi drugi italijanski listi. Način takšnega pisanja ima gotovo na-

men, da ščuva Slovence in Italijane drugega proti drugemu. Mi dobro vemo, kdo bi imel od takega spora korist, kakor dobro vemo, kdo so tisti, ki takšne laži in podla obrekovanja pišejo v italijanske časopise. Tržaško in Goriško ljudstvo si je izvolilo svoje zastopnike na najbolj demokratični način. Pokazalo je tudi pred vsem svetom, da zna gospodarsko in politično obvladati vsako situacijo. In ravno to je tisto, kar bode vse te reakcionarne elemente.

Z vsemi mogočnimi triki se zaletava reakcija v naše institucije in jih skuša strmoglaviti. Slovensko in italijansko delavno ljudstvo, ki se skupno bori za človeške pravice, ki si jih je s krvjo priborilo, pa jim je lahko za zgled. Samo z razumevanjem strpljivostjo obeh narodov bo prišlo do mirnega sožitja med slovenskim in italijanskim življenjem, ki mu je usojeno živeti na tem koščku zemlje.

To medsebojno razumevanje bo prineslo med oba naroda tisto prepotrebno prijateljsko zblizanje, ki je ravno danes na tem ozemlju prostoru Evrope tako potrebno, da se izognemo vsem konfliktom, ki bi jih nazadnjaški sovražniki radi izzvali.

Gospodarske pridobitve v Sovjetski zvezi

Sovjetska zveza je z novim socialnim redom dala preprostemu človeku široke možnosti javnega udejstvovanja. Vsak talent lahko svoje zmožnosti razvije do skrajne mere. Ljudskim talentom daje sovjetska oblast na razpolago vsa sredstva za izobraževanje.

Pred revolucijo je v pusti Sibiriji živel napolpismeni kmet Terentij Malcev. Živel je v neznosnih socialnih in gospodarskih težkočah. Ni imel nobene prilike, da bi hodil v šolo in se česa koristnega naučil. Toda njegova ukaželjnost je premagala prve težave; sam se je naučil čitati in pisati s tem, da je risal črke in številke v pesek ali na brezovo skorjo.

Na pobudo nove sovjetske oblasti je Malcev po revoluciji organiziral v svoji vasi poljedelski krožek. Njegovi sovaščani so pokazali do organiziranega dela mnogo veselja in razumevanja. Njegov krožek je naraščal in se širil ter je kmalu štel preko 50 članov. Krožek se je začel pečati s selekcijskim delom, to je z zbiranjem in križanjem raznih vrst pšenice. Svoj prvi laboratorij je Malcev nastanil v ozki kmečki koči in je imel na razpolago le majhno krpo zemlje, kjer so se vršili prvi poskusi križanih vrst pšenice. Vsa vas se je udeleževala zanimivih poskusov in leta 1932. je Znanstvena akademija ZSSR priključila poljedelski laboratorij Terentija Malceva v svoj delokrog.

Danes stoji na tistem kraju velika poskušna postaja, ena od sibirskih postaj Znanstvene akademije. Takozvani poljedelki laboratorij znanstvenika samouka Terencija Malceva izvaja danes svoje poskuse na 1200 hektarjih zemlje. Tu je Malcev preizkusil 7000 križancev jare pšenice. Ena od teh različic je bleščeča prestala preiskušnjo in daje izredno visoke žetve.

Malcev je dobil nekoč od neke poskusne postaje 100 g visokovredne pšenice, ki jo je nadalje vzgajal in v desetih letih je že vsa Kurganska pokrajina uporabljala Malcevljeva semena. Malcevljeva postava je pridelala 8000 stotov najdragocenejšega pšeničnega semena. Za svojo pšenico je dobil Leninov red in veliko zlato odlikovanje poljedelske razstave v Moskvi. Malcev je obiskal

mного poizkusnih postaj, opazoval delo znanstvenikov, često obiskoval velikega ruskega selekcionista Ivana Mičurina in sedaj sodeluje s predsednikom poljedelske akademije Trofimom Lisenkom.

Terentij Malcev v Sovjetski zvezi ni edini primer. Takšnih primerov je nebroj. Pred revolucijo v Sibiriji pšenice sploh niso gojili, saj leži tam sneg štiri do šest mesecev na leto. To je mogoče samo z novimi vrstami pšenice, ki so jih vzgojili šele v zadnjem času. Prav tako uspevajo danes v Sibiriji limone in pomaranče, kar se sliši kakor pravljica, a je vendarle resnica. Človek je postal zmagovalnik nad naravo.

Na polotoku Kola, v republiki Koma, delujejo tri znanstvene ustanove, baze znanstvene akademije.

Polotok Kola, ki ima 128.000 km², je bil dolgo časa bela lisa na vseh zemljevidih. Ugledni sovjetski geolog akademik Aleksander Fersmar, ki je bil pionir v raziskovanju te pokrajine, je odkril tu velika ležišča apatita. Odkritje bo imelo za posledico, da bo polotok postal važen center rudniške industrije. V letu 1944. je bila ustanovljena na polotoku Kola baza akademije znanosti ZSSR, ki ima 12 znanstvenih preizkušenih laboratorijev. Znanstveniki imajo nalogo raziskovati notranje zemeljske plasti na mestu, kjer je zemlja pokrita z ledeniškinami usedlinami, s tundro in močvirjem. Uspeh tega požrtvovalnega dela je bilo odkritje več kakor 800 ležišč raznih koristnih rudnin na polotoku.

Na nekaterih ležiščih so bila že osnovana industrijska podjetja. Botaniki so posadili tam mnogo novih kultur, posebno fižola. Baza na Koli je igrala veliko vlogo med vojno. Ko so se zaradi blokade Leningrada začele na polotoku Koli težave s prehrano, so začeli znanstveniki voditelji botaničnih vrtov proizvajati vitaminsko hrano iz domačih jagod in so zalagali z njo armado in prebivalstvo.

V teku zadnjih 10-12 let so znanstveniki Sovjetske republike Kome odkrili veliko prirodno bogastvo dežele: premog, nafto, gorilni plin, radioaktivne vode, helij in dr. Arhangelska baza znanstvene akademije proučuje ogromno bogastvo lesa v tem predelu.

Nagrada osvoboditve

Enotna zveza delavcev in nameščenec za Gorico sporoča:

Stedeč vzgledu drugih pokrajin, ki se na prepričevalen način praznovali konec evropskega konflikta, katerega nam ga je vsilil roparski in nasilni nacifašizem, se pozivljajo tvrdke in podjetja, ki niso še izplačala svojim delavcem in nameščencem nagrado osvoboditve, da to čimprej storijo. Delavskim družinam, ki so bile v tej vojni tako težko prizadete je treba pomagati, da se zboljša njih položaj.

Pričakujemo, da bodo naša goriska podjetja napravila v polni meri njih dolžnost in tako pomagala vsaj deloma zabrisati rane, ki jih je napravila ta nesrečna vojna.

Jugoslovanski delavci

bodo branili uspehe borbe

V zadnjem govoru, ki ga je imel maršal Josip Broz - Tito pred zastopniki jugoslovanskih sindikalnih organizacij, je vprašal delavce, če so pripravljeni s svojimi življenji braniti pridobitve narodno osvobodilne borbe. Navdušeno pritrdjevanje je bilo odgovor na to vprašanje. Nadalje je maršal Tito povdal, da so sedaj delavci in kmetje v Jugoslaviji svobodni in nikdar več ne sme biti vzroka, za kakršen koli spor med tema dvema stebroma nove države.

Ukinitev potnih dovoljenj

Zavezniška vojaška uprava v Trstu je z dnem 30. junijem ukinita znano omejevanje potovanja preko 10 km. Od sedaj naprej bo lahko vsak potoval, ne da bi moral imeti za to kakšno posebno dovoljenje.

Sadni

in zelenjavni trg

Na sadni trg prihaja dnevno zadostna količina raznovrstnega sadja: marelice, breskve, hruške, slive, jabolka, jagode in prve smokve. Sedaj lahko kupiš na trgu tudi limone, ki jih že par let nismo dobivali. Zelenjave je na trgu precej. Iz Rožne doline in št. Petra prinašajo cvetlice. Že kakih 14 dni prihaja na trg tudi letošnji krompir. Cena sadja je sicer pretirana, kljub temu se ga dosti proda, posebno ker se ga je že dve leti pogrešalo.

Kdaj bomo videli film

„STALINGRAD“?

Zakaj ne predvajajo filma „Stalingrad“? Zvedeli smo in tudi čitali v tržaških listih, da so tam dolgo časa predvajali film „Stalingrad“, ki prikazuje največjo zmago sedanje vojne. Goriški meščani - Slovenci in Italijani - se z začudenjem sprašujejo, čemu tega filma, ki je žel toliko odobravanja v Trstu, ne vrtijo tudi v Gorici. Zakaj moramo vsak dan, če hočemo iti v kino, gledati same plehke in malo vredne filme. Lastniki kinov naj odgovorijo na to!

Obiskovalec kina.

Poizvedbe

PEČENKO STANISLAV, roj. 1906 v Batujah, odpeljan iz Gorice 22.1945 v Mathausen (Linz). Ivanka Pečenko, Batuje št. 22 ali pa na uredništvo.

BRANKO GELB (Gialli). Zadnji naslov Hedwigsburg, Lager 4033.25.22. Antonija Simonič, Opčine pri Trstu ali pa na uredništvo.

PERŠOLJA - LIPIČER DANILA odpeljana v Rabensblin 14.2.1945. Antonija Simonič, Opčine pri Trstu ali pa na uredništvo.

SEGALLA ŠTEFAN, Dellschau-Stahlbau, Barackenlager Berlin - Mariendorf, Sixdorterstrasse 113. Marija Garlatti, Kanal ob Soči ali pa na uredništvo.

Zborovanje viničarjev v Mariboru

V Mariboru se je pred dnevi vršila konferenca viničarjev. Ureditelj vprašanja viničarjev je bilo eno najbolj perečih na Štajerskem že v bivši Jugoslaviji. Dogajalo se je, da je viničar za par dinarjev garal ves dan in z njimi še moral preživljati svojo več člansko družino. Precej gosta naseljenost ter dejstvo, da je viničar pozimi takorekoč brez zaslužka, so še povečevali bedo. Razni politiki so naznanili izboljšanje stanja, toda vse je ostalo pri starem. Prej se je obsojalo pijančevanje viničarjev, nehigijska stanovanja, nezavednost, ljudi; toda le malokdo je iskal vzrok temu v nezdravih socialnih razmerah, ki so vpile po izboljšanju življenjskih pogojev. Konferenca v Mariboru pa je pokazala, da se nahaja med viničarji mnogo zdrave energije, ki je pripomogla k rešitvi tega vprašanja.

Ker se je nahajalo 1600 ha, vinogradov v rokah Nemcev in domačih izdajalcev je postala ta zemlja po zakonu AVNOJ-a last narodne imovine. Nastopili sta dve možnosti: ali naj pridejo vinogradi v privatno uporabo, ali pa v skupno obdelavo. Večina viničarjev se je odločila za združno upravljanje vinogradov. S tem so pokazali svojo nesebičnost, da nočejo postati samo gospodarji, ampak pomagati vsem do sedaj revnim. Če bodo vinogradi, ki so donosnejši, v združni uporabi naj bodo člani zadruga tudi kočarji, bo tako pomagano vsem viničarjem. Takšna obdelava ima velike prednosti. Tako

lahko uporabljajo najbolj donosno skupne kleti, stiskalnice, omogočena je nabava strojev in načrtno gospodarstvo, zavarovani so pred slabimi letinami in pred spekulanti, ki jih ne bodo mogli več izkoriščati.

Navzočnost predsednika vlade Slovenije Borisa Kidriča ter notranjega ministra Zorana Poliča je dala konferenci poseben pečat. Predsednik vlade Slovenije je poudaril, da bo agrarna reforma, ki je na vidiku, izvršena v prid kmetu. Kmetova zemlja postane kmetova! Pripomnil je, naj se viničarji tesno povežejo s kmeti. Majhni sebični razlogi ne smejo motiti delavske enotnosti.

Tudi v naših krajih imamo vinograde, ki jih pa po svojih posebnih prilikah le težko primerjamo z onimi na Štajerskem. Vendar se nahajajo v Brdih in Vipavski dolini še vinogradi, ki so last sovražnikov slovenskega ljudstva. V tem pogledu je ostalo še na mrtvi točki.

Kmetje vinogradniki morajo iti pri nas preko marsikakih težav. Naša ljudska oblast jim gre na roko. Pripravila je iz raznih krajev Jugoslavije modro galico, da se omogoči boljša vinska letina.

Vinske zadruge bodo tudi pri nas igrale važno vlogo, ker bodo omogočile našemu kmetu koristi, ki jih bo sam deležen. Ljudska oblast jim bo pri tem nudila vso podporo. To vidimo iz primera rešitve vprašanja 3000 viničarskih družin na Štajerskem, kjer je oblast pokazala, da je res narodna, in da ji je pri srcu blaginja ljudstva

Zamenjava 3% blagajniških zapisov

Obveščajo se vsi imetniki odrezkov 3% kratkoročnih blagajniških zapisov, da jih je začela podružnica Denarnega zavoda za Slovensko Primorje vnovčevati. Lastniki imajo pri vnovčevanju te le možnosti: da dvignejo pri blagajni podružnici celoten nominalni znesek, ki je zapišan na blagajniškem zapisu v italijanskih lirah, ker je radi posebne situacije na tempodročju nemogoče zamenjati blagajniških zapisov v slovenske lirske bone, ker tudi na prostem trgu ni nastala nobena razlika med slovenskim lirskim bonom in italijansko liro. Druga možnost, zelo koristna in priporočljiva pa je, da

se blagajniški zapis spremeni v hranilno knjižico te naše podružnice, iz katere imetnik lahko po potrebi denar dviga in vlaga nadalje zneske.

Interesenti, ki nameravajo izvršiti to zamenjavo naj se obrnejo na krajevne finančne referente in okrajne finančne odseke. Vsi imetniki blagajniških zapisov naj se takoj odločijo ali bodo zamenjali zapise v gotovino ali pa bodo prenesli zneske na hranilno knjižico podružnice Denarnega zavoda.

Zamudnikom ne bodo priznane nikake obresti. Obrestna merana hranilne knjižice bo znašala 2% letno.

VOZNI RED AVTOBUSNE PROGE

ODHOD IZ AVTOBUSNE POSTAJE „RIBI“

	Odhod iz	
1. Gorica-Postojna	Gorice Postojne	6,30 15,00
2. Gorica-Bovec	Gorice Bovec	15,30 6,00
3. Gorica-Cerkno	Gorice Cerkna	16,30 6,00
4. Gorica-Sv. Lucija-Idrija	Gorice Idrije	16,30 6,00
5. Gorica-Trst	Gorice Trsta	7,30 13,00
6. Gorica-Tržič	Gorice Tržiča	7,35 15,00
7. Gorica-Cervignano . .	Gorice Cervignana	17,00 7,00
8. Gorica-Gradež	Gorice Gradeža	13,00 (samo torek, četrtek, sobota) 6,00
9. Gradež-Trst	Gradeža Trsta	6,00 (samo ponedeljek, sredo, sobota) 13,00
10. Gorica-Videm	Gorice Vidma	6,00 in 16,00 8,00 in 17,00

Opombe: Proge Bovec, Cerkno in Idrija redna dnevna vožnja. Proge Postojna, Trst, Tržič, in Cervignano, redna dnevna vožnja razen ob nedeljah.

VOZNI RED ŽELEZNIC

PROGA GORICA - TRST

ODHOD: PRIHOD:
Iz Gorice . . . ob 6.40 in 18.10 — v Trst . . . ob 8.11 in 19.36
Iz Trsta . . . ob 6.30 in 16.40 — v Gorico ob 7.55 in 18.08

IZHAJA ENKRAT NA TEDEN — Urednik: J. KRISTIJAN BAYDAŽ — Za list odgovarja: ALOJZ BUDIN — Uredništvo in uprava: GORICA, Corso V. E. III., št. 5/II. - Tel. 377 — Izdaja lista je odobrena od P. W. B. Tisk KATOLIŠKE TISKARNE v Gorici

Drobne novice

* V Grčiji, posebno pa v delu Macedonije, ki jo imajo zasedeno Grki, se vršijo aretacije in poboji ljudi, ki so sodelovali v osvobodilnem gibanju in borbi proti fašizmu. Vse to ogabno delo vprizorja grška reakcija.

* Italijanski ministerski predsednik Parri je izjavil, da je pripravljen sodelovati z demokratično Jugoslavijo in začeti pogajanja v spornih vprašanjih.

* Znani angleški humorist in pisatelj Bernard Shaw bo pri bodočih volitvah podpiral komuniste.

* General Roberto Bencivenga, katerega je bivša Mussolinijeva vlada svoj čas internirala, je sklenil, da bo izdajal v Rimu svoj časopis.

* Bivši norveški ujetniki v Nemčiji so izjavili, da so bili Nemci tisti, ki so pobili internirance v taborišču Sachsenhausen, jim podtaknili ponarejene osebnostne izkaznice ter jih pokopali v Katynu, nato so raztrobili po vsem svetu vest, da so to napravili Rusi.

* Med Londonom in Newyorkom bo vzpostavljen letalski promet čez Atlantski ocean. Angleži so zgradili ogromno letalo, ki bo lahko prenašalo 80 potnikov, katerih vsak bo imel svojo kabino.

* Vse demokratično ljudstvo v Belgiji je proti temu, da bi belgijski kralj Leopold zopet zasedel prestol.

* V Argentini so se vršili štrajki in demonstracije študentov, ki so zahtevali demokratični režim.

* Ta mesec se bo sestal v Rimu kongres socialistične stranke,

* Bivši generalni tajnik III. internacionale Dimitrijevič je bil odličan z Leninovim redom.

* Kitajski minister Dr. Soong je imel važen političen pogovor z generalisimom Stalinom.

* X. kongres francoske komunistične stranke je zaključil zasedanje. Za tajnika stranke je bil ponovno izvoljen Maurice Thorez.

* Gospa Churchill je obiskala Rusijo, ter se posebno zanimala za vzgojo otrok. Odnosla je v domovino najboljše vtise.

* General Clark, bivši poveljnik zavezniških armad v Italiji, je bil imenovan za poveljnika ameriških čet v Avstriji.

* Ameriški zunanji minister Stettinius je odstopil, na njegovo mesto je bil imenovan James F. Brynes, pristaš in prijatelj predsednika Trumana.